

Wymagania edukacyjne z przyrody dla klasy 4

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
POZNAJEMY WARSZTAT PRZYRODNIKA	- wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej; - wymienia dwa elementy przyrody ożywionej - wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata - podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom - wyjaśnia, czym jest obserwacja - podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie - przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki - notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów; - wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu - dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej - podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokręgu - wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu - określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostego patyka w słoneczny dzień	- wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>przyroda</i>; - wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej; - podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka - omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata, - wymienia źródła informacji o przyrodzie; - omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń - przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu - wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie, - określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów - opisuje sposób użycia taśmy mierniczej - podaje nazwy głównych kierunków geograficznych - przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych - określa warunki korzystania z kompasu - posługując się instrukcją, wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu	- wymienia cechy ożywionych elementów przyrody - wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka - porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów - wymienia cechy przyrodnika - określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody - omawia etapy doświadczenia - planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji - proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu , - wymienia najważniejsze części mikroskopu - wyjaśnia, co to jest widnokrąg - omawia budowę kompasu - samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu - wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie	- podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną - klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka - wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze, - wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem - planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie - uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji - omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej - podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych - porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu - wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich	- wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy - na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt - przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwacje i wyniki - wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów doświadczalnych - przygotowuje notatkę na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin - podaje historyczne i współczesne przykłady praktycznego wykorzystania umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych - omawia sposób wyznaczania kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
POZNAJEMY POGODĘ I INNE ZJAWISKA PRZYRODNICZE	- wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów - wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych - porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu - wymienia stany skupienia wody w przyrodzie - podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia - omawia budowę termometru - odczytuje wskazania termometru - wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie - wymienia przynajmniej trzy składniki pogody - rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów - dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody - odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego - na podstawie instrukcji buduje wiatromierz - odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody - przedstawia stopień zachmurzenia za pomocą symboli - przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli	- wymienia stany skupienia, w których występują substancje - podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym - wyjaśnia zasadę działania termometru - przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: – wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody – obecność pary wodnej w powietrzu - wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody - wyjaśnia, co nazywamy pogodą - wyjaśnia pojęcia: <i>upał</i>, <i>przymrozek</i>, <i>mróz</i> - podaje nazwy osadów atmosferycznych - zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną - omawia sposób pomiaru ilości opadów - podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody - buduje deszczomierz na podstawie instrukcji - prowadzi tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody - określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji	- wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej - podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy oraz gazów - wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania - formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń - przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru - podaje, z czego mogą być zbudowane chmury - rozróżnia rodzaje osadów atmosferycznych na ilustracjach - wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne - wyjaśnia, jak powstaje wiatr - wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych - dokonuje pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody - przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień - określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza - określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia	- klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości - wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość - porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów - opisuje zasadę działania termometru cieczowego - dokumentuje doświadczenia według poznanego schematu - podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody - przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie - wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru - rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów - wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów - odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych - określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji - omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia - porównuje wysokość Słońca nad widnokresem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku	- uzasadnia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał - przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem - wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi - przygotowuje i prezentuje informacje na temat rodzajów wiatru występujących na świecie - na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski - podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie budy dla psa - wymienia fenologiczne pory roku, czyli te, które wyróżnia się na podstawie fazy rozwoju roślinności

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
	- wyjaśnia pojęcia: <i>wschód Słońca, zachód Słońca</i> - podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku - podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku (	- omawia pozorną wędrówkę Słońca nad widnokresem - omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia - wyjaśnia pojęcia: <i>równonoc, przesilenie</i> - omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku	- wyjaśnia pojęcie <i>górowanie Słońca</i> - omawia zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokresem w poszczególnych porach roku		
POZNAJEMY ŚWIAT ORGANIZMÓW	- wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm - wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów - omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów - odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od org. wielokomórkowych - określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny - podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych - wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników - układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów	- wyjaśnia pojęcia: <i>organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy</i> - podaje charakterystyczne cechy organizmów - wymienia czynności życiowe organizmów - rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy - dzieli organizmy cudzożywne ze względu na rodzaj pokarmu - dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców - wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność - wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe - podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego - omawia zasady opieki nad zwierzętami	- omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych - charakteryzuje czynności życiowe organizmów - omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego - wyjaśnia pojęcia: <i>organizm samożywny, cudzożywny</i> - wymienia cechy roślinożerców - wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożywne - podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi - wymienia przedstawicieli pasożytów - wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego - wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa	- podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost - porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym - omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny - określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi - wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo - omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym - opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy - formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie	- prezentuje informacje na temat najmniejszych i największych organizmów żyjących na Ziemi - omawia podział organizmów na pięć królestw - prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat pasożytnictwa w świecie roślin - podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt - uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw - prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe - przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
	- wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie - podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu - rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie	- podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw - podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście - wykonuje zielnik, w którym umieszcza pięć okazów	- rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe - wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin - wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu - wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt - wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast (B)		
ODKRYWAMY TAJEMNICE CIAŁA CZŁOWIEKA	- podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy - omawia znaczenie wody dla organizmu - wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego - uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem - wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne - wymienia rodzaje naczyń krwionośnych - podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia - pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy	- wymienia składniki pokarmowe - przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej - wymienia narządy budujące przewód pokarmowy - omawia rolę układu pokarmowego - podaje zasady higieny układu pokarmowego - omawia rolę serca i naczyń krwionośnych - pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych - wymienia narządy budujące drogi oddechowe - wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wędrowki przez drogi oddechowe	- omawia rolę składników pokarmowych w organizmie - wymienia produkty zawierające sole mineralne - wyjaśnia pojęcie <i>trawienie</i> - opisuje drogę pokarmu w organizmie - omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu - wymienia funkcje układu krwionośnego - omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie - proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego - omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego	- omawia rolę witamin - wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin - omawia rolę soli mineralnych w organizmie - wyjaśnia rolę enzymów trawiennych - wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu - wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny - podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego - wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego	- przedstawia krótkie informacje na temat sztucznych barwników, aromatów identycznych z naturalnymi, konserwantów znajdujących się w żywności - omawia rolę narządów wspomagających trawienie - wymienia czynniki, które mogą negatywnie wpłynąć na funkcjonowanie wątroby lub trzustki - prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat składników krwi i grup krwi - ilustruje wymianę gazową zachodzącą w komórkach ciała - planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
ODKRYWAMY TAJEMNICE CIAŁA CZŁOWIEKA	- wymienia zasady higieny układu oddechowego - wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu - wyjaśnia pojęcie stawy - omawia dwie zasady higieny układu ruchu - wskazuje na planszy położenie układu nerwowego - wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów - wymienia zadania narządów smaku i powonienia - wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków - wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy - wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego - rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską - wyjaśnia pojęcie <i>zapłodnienie</i> - podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci - podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania	- określa rolę układu oddechowego - opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu - wymienia elementy budujące układ ruchu - podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu - wymienia trzy funkcje szkieletu - wymienia zasady higieny układu ruchu - omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów - omawia rolę skóry jako narządu zmysłu - wymienia zasady higieny oczu i uszu - wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy - określa rolę układu rozrodczego - omawia zasady higieny układu rozrodczego - wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu) - wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców - omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania	- wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami - rozróżnia rodzaje połączeń kości - podaje nazwy głównych stawów u człowieka - wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem - omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu - wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę - wskazuje na planszy małżowinę uszną, przewód słuchowy i błonę bębenkową - omawia zasady higieny układu nerwowego - omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego - opisuje zmiany zachodzące w okresie dojrzewania	- wykonuje schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach - porównuje zakres ruchów stawów: barkowego, biodrowego i kolanowego - na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach - omawia pracę mięśni szkieletowych - wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów - wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia - podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku - wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych - uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów - na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia - wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego - omawia przebieg rozwoju nowego organizmu - wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego	- wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała - omawia działanie mięśni budujących narządy wewnętrzne - podaje przykłady skutków uszkodzenia układu nerwowego - prezentuje informacje na temat wad wzroku lub słuchu - prezentuje informacje na temat roli kobiet i mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie na przestrzeni kilku pokoleń, np. omawia zajęcia prababci, babci, mamy, starszej siostry - prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
ODKRYWAMY TAJEMNICE ZDROWIA (II PÓŁROCZE)	- wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia - korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach - wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk - omawia sposoby dbania o zęby - wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu - wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych - wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową - wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę - wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową - wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie - odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów - określa sposób postępowania po użądleniu - omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu - podaje przykłady środków	- podaje zasady prawidłowego odżywiania - wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry - wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży - podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego - wymienia przyczyny chorób zakaźnych - wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową - omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową - omawia przyczyny zatruć - określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę - określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim - rozpoznaje owady, które mogą być groźne - podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu - przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach - omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń - podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać - podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm - podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się	- wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia - wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia - opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania - wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej - wyjaśnia, czym są szczepionki - wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową - wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie - omawia objawy zatruć - wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego - wymienia objawy zatrucia grzybami - omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości - wyjaśnia, na czym polega palenie bierne - wymienia skutki przyjmowania narkotyków - wyjaśnia, czym jest asertywność	- wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia - omawia skutki niewłaściwego odżywiania się - wyjaśnia, na czym polega higiena osobista - podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą - porównuje objawy przeziębienia z objawami grypy i anginy - klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady - charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka - opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych - wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę - omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję - rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące - omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń - wyjaśnia, czym jest uzależnienie - charakteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym - uzasadnia konieczność zachowań asertywnych - uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia	- przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania - przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią - prezentuje plakat ostrzegający o niebezpieczeństwach w swojej okolicy - przygotowuje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym - prezentuje informacje na temat możliwych przyczyn, postaci i profilaktyki chorób nowotworowych

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
	czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia - wymienia rodzaje urazów skóry - podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka - opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu - prezentuje zachowanie asertywne w wybranej sytuacji	asertywnie			
ORIENTUJEMY SIĘ W TERENIE (II PÓŁROCZE)	- oblicza wymiary biurka w skali 1:10 - rysuje plan biurka w skali 1:10 - wymienia rodzaje map - odczytuje informacje zapisane w legendzie planu - wskazuje kierunki geograficzne na mapie - odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę	- wyjaśnia, jak powstaje plan - rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiały przedmiotu podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10 - wyjaśnia pojęcia: <i>mapa</i> i <i>legenda</i> - określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej - rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych - określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu - opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu	- wyjaśnia pojęcie <i>skala liczbowa</i> - oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1:5, 1:20, 1:50; wykonuje szkic terenu szkoły - opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie - przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy - wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy - orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu	- rysuje plan pokoju w skali 1:50 - dobiera skalę do wykonania planu dowolnego obiektu - wykonuje szkic okolic szkoły - porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej - odszukuje na mapie wskazane obiekty - orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie	- wyjaśnia pojęcia: <i>skala mianowana</i> , <i>podziałka liniowa</i> - rysuje fragment drogi do szkoły, np. ulicy, zmniejszając jej wymiary (np. 1000 razy) i używając właściwych znaków kartograficznych - dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu
	rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów - podaje przykłady krajobrazu naturalnego	- wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów - wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny,	- wyjaśnia pojęcie <i>krajobraz</i> - wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz	- opisuje krajobraz najbliższej okolicy	- wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
POZNAJEMY KRAJOBRAZ NAJBLIŻSZEJ OKOLICY (II PÓŁROCZE)	- wymienia nazwy krajobrazów kulturowych - określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy - rozpoznaje na ilustracji formy terenu - ,wyjaśnia, czym są równiny - przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup - podaje przykłady wód słonych - wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy - rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy - podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy - wymienia dwie/trzy formy ochrony przyrody w Polsce - podaje dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych - ,wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła	- kulturowy - wyjaśnia pojęcie <i>krajobraz kulturowy</i> - wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka - omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia - wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy - podaje nazwy grup skał - podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych - podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych - wskazuje różnice między oceanem a morzem - na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących - wymienia różnice między jeziorem a stawem - wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości - podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych - wyjaśnia, czym są parki narodowe - podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody - omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych	- omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych - wskazuje składniki naturalne w krajobrazie najbliższej okolicy - opisuje wklęsłe formy terenu - opisuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy - opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych - rozpoznaje co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy - wyjaśnia pojęcia: <i>wody słodkie, wody słone</i> - wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych - omawia warunki niezbędne do powstania jeziora - omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa - omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu - wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości - wyjaśnia cel ochrony przyrody - wyjaśnia, czym są rezerваты przyrody - wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną - podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy	- klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości - omawia elementy doliny - opisuje skały występujące w najbliższej okolicy - omawia proces powstawania gleby - charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi - omawia, jak powstają bagna - charakteryzuje wody płynące - podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu - wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości - wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym - na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa	- przygotuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenów Polsce, w Europie, na świecie - przygotowuje kolekcję skał z najbliższej okolicy wraz z ich opisem - prezentuje informacje typu „naj” – najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębia oceaniczna - wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody - przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów - prezentuje– w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
ODKRYWAMY TAJEMNICE ŻYCIA W WODZIE I NA ŁĄDZIE (II PÓŁROCZE)	- podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie - wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie - wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście - przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze - odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora - wymienia czynniki warunkujące życie na łądzie - omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury - wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji - wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu - podaje trzy zasady zachowania się w lesie - podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych - rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste (C) - podaje dwa przykłady znaczenia łąki - wyjaśnia, dlaczego nie wolno	- omawia, podając przykłady, przystosowania zwierząt do życia w wodzie - wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę - podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki - omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki - podaje nazwy stref życia w jeziorze - wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej - rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne - przytwarzone do podłoża - omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury - podaje nazwy warstw lasu - omawia zasady zachowania się w lesie - rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w warstwach lasu - rozpoznaje pospolite grzyby jadalne - porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka - wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość	- omawia, podając przykłady, przystosowania roślin do ruchu wód - omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne - wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki - porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki - omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki - charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej - wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora - wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej - charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków do życia w strefie przybrzeżnej - charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody - wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru - opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych - omawia wymagania	- wyjaśnia pojęcie <i>plankton</i> - charakteryzuje, podając przykłady, przystosowania zwierząt do ruchu wody - porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki - rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki - charakteryzuje poszczególne strefy jeziora - rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami - układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze - omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin - charakteryzuje wymianę gazową u roślin - wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła - charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając czynniki abiotyczne oraz rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach - podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych	- prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym - podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu rzek na życie i gospodarkę człowieka - przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton - prezentuje informacje „naj” na temat jezior w Polsce, w Europie i na świecie - prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych - prezentuje informacje o życiu wybranych organizmów leśnych (innych niż omawiane na lekcji) z uwzględnieniem ich przystosowań do życia w danej warstwie lasu - prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach - wykonuje zielnik z poznanych na lekcji roślin łąkowych (C) lub innych roślin -

Dział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
	wypalać traw - rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych - wymienia nazwy zbóż - rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto - podaje przykłady warzyw uprawianych na polach - wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych	szyszek - wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych - wymienia cechy łąki - wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej - przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące - omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych - uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu	środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu - rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste - rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych - wymienia typy lasów rosnących w Polsce - rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące - wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki - wyjaśnia pojęcia: <i>zboża ozime</i>, <i>zboża jare</i> - wymienia sprzymierzeńców człowieka w walce ze szkodnikami upraw polowych	- przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki - uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt - podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania - przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych - rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy	prezentuje informacje na temat korzyści i zagrożeń wynikających ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki